

Бібліятэчная педагогіка ў грамадстве ведаў: тэарэтыка-метадычны аспект

Клімянкова Н. У.

Установа адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў",
Мінск

У артыкуле разглядаюцца генезіс бібліятэчнай педагогікі, перспектывы яе далейшага існавання ў грамадстве ведаў. Вызначаюцца тэарэтычныя падыходы да зместу і сутнасці педагогічных працэсаў у бібліятэцы: бібліятэцэнтрыйскі (агульнапедагагічны), камунікатыўны, кагнітыўскі, акмеалагічны і бібліятэрапейтычны. Фармулюецца паняцце "бібліятэчная педагогіка", удакладняюцца яе прадмет, аб'ект, мэты, задачы, прынцыпы. Зносіны бібліятэкара з карыстальнікам разглядаюцца ў якасці важнейшага элемента педагогічнага працэсу. Падкрэсліваецца спецыфіка педагогічнага ўзаемадзеяння ва ўмовах бібліятэчнага абслугоўвання. Паказана сувязь бібліятэчнай педагогікі з іншымі галінамі педагогічных ведаў. Выдзяляюцца асноўныя катэгорыі бібліятэчнай педагогікі: кіраўніцтва чытаннем, фарміраванне культуры чытання, чытацкае развіццё асобы, чытацкая свядомасць, чытацкая дзейнасць, чытацкія зносіны, інфармацыйна-адукацыйнае асяроддзе бібліятэкі. Называюцца накірункі бібліятэчна-педагогічных даследаванняў на кафедры менеджменту інфармацыйна-дакументнай сферы факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый БДУ культуры і мастацтваў.

мастацтваў.

Ключавыя словы: бібліятэчная педагогіка, педагогічны працэсы ў бібліятэцы, зносіны бібліятэкара з карыстальнікам, спецыфіка бібліятэчна-педагогічнага ўзаемадзеяння, бібліятэчнае абслугоўванне, катэгорыі бібліятэчнай педагогікі.

[Искусство и культура, — 2012. — № 2(6). — С. 101-106]

Library science of education in the society of knowledge: theoretic and methodological aspect

Klimenkova N. U.

Educational establishment "Belarusian State University of Culture and Arts", Minsk

The article considers origin of library science of education and its aspect in the society of knowledge. Theoretical approaches to the content and subject matter of pedagogical processes in a library: library centered (general pedagogical approach), communicative, cognitive, acmeological, biblio-therapeutical approach are determined here. The article formulates the term library science of education, specifies the object, subject, goal, tasks and principles. Communication between a librarian and a user is considered to be the most important element of the pedagogical process. The author underlines the specifics of pedagogical interaction in library service and determines the connection of library science of education with other fields of the science of education. The main categories of the library science of education are revealed in the article: reading instruction, development of reading culture, reader's personality development, reader perception, reader activity, reader communication, informational and educational sphere of library. The main directions of study at the Faculty of information and documentary communication of the Belarusian State University of Culture and Arts are mentioned.

Key words: library science of education, pedagogical processes in a library, communication between librarian and user; specifics of pedagogical interaction in library service, main categories of library science of education.

[Art and Culture. — 2012. — № 2(6). — P. 101-106]

Пераход ад інфармацыйнага грамадства да грамадства ведаў патрабуе дакладнага вызначэння і абгрунтавання псіхалага-педагагічных механізмаў мэтанакіраванага ўплыву на змест і характар інфармацыйных паводзін індывіда, якасць яго чытання, якое застаецца адным з асноўных інструментаў пазнання. Вось чаму асэнсаванне сутнасці бібліятэчнапедагагічнай дзейнасці, вызначэнне паняцця бібліятэчнай педагогікі, яе прадмета,

аб'екта, задач, прынцыпаў і асноўных катэгорый маюць вялікае значэнне. У забеспячэнні адкрытага доступу да

Адрес для корреспонденции: e-mail: Klima48@rambler.ru - Н. У. Клімянкова

інфармацыі і ведаў менавіта педагогічная кампанента ўяўляецца найменш распрацаванай. Разам з тым, самыя дасканалыя інфармацыйныя рэсурсы застаюцца незапатрабаванымі, калі чалавек, для якога яны прызначаны, альбо не ведае аб іх існаванні і месцы знаходжання, альбо не ўмее імі карыстацца. Навучанне і выхаванне карыстальніка, здольнага свабодна арыентавацца ў сучаснай інфармацыйнай прасторы, знаходзіць і засвойваць неабходную інфармацыю, пераўтвараючы яе ў веды, з'яўляецца прэрагатывай бібліятэчнай педагогікі.

Мэта артыкула - вызначэнне тэарэтычных падыходаў да зместу і сутнасці педагогічных працэсаў у бібліятэцы.

Бібліятэчная педагогіка зарадзілася ў Расіі на мяжы ХІХ-XX стагоддзяў калі ў рамках педагогічнай навукі адбылося выдзяленне дашкольнай, школьнай і пазашкольнай адукацыі. Асноўным сродкам пазашкольнай адукацыі была прызнана самаадукацыя, а яе цэнтрам - бібліятэка. Тэрмін "бібліятэчная педагогіка" быў уведзены ў навуковы зварот Б. П. Гушчыным [1]. Значны ўклад у распрацоўку тэарэтычных асноў бібліятэчнай педагогікі зрабілі тэарэтыкі пазашкольнай адукацыі В. П. Бехцераў, В. А. Зяленка, В. І. Чарналускі, а таксама бібліятэкары-практыкі М. А. Корф, Е. Н. Медынскі, М. Ф. Фёдараў

У якасці цэнтральнага паняцця бібліятэчнай педагогікі ў 1920-я гг. Д. А. Баліка вызначыў і абгрунтаваў кіраўніцтва чытаннем [2]. Яно доўгія часы атаясамлівалася з педагогічнай функцыяй бібліятэкі. З пачатку 1970-х гг. праблемы бібліятэчнай педагогікі асвятляліся ў працах расійскіх бібліятэказнаўцаў А. Я. Айзенберга [3], Л. В. Беякова [4], А. Н. Вансеева [4], Ю. В. Грыгор'ева [4], О. С. Чубар'яна [4], Беларускімі бібліятэказнаўцамі таксама распрацоўваліся педагогічныя аспекты адкрытага доступу да фондаў публічных бібліятэк (В. А. Дукель) [5], інтэрнацыянальнага выхавання моладзі ў бібліятэцы [А. А. Дзямешка] [6], кіраўніцтва самаадукацыйным чытаннем у ЦБС (Н. У. Клімянкова) [7].

Падыходы да вызначэння сутнасці бібліятэчнай педагогікі. З цягам часу ў межах бібліятэказнаўства акрэсліўся шэраг падыходаў да вызначэння зместу і сутнасці бібліятэчна-педагогічных працэсаў. Кожны з іх мае сваё разуменне ключавой праблемы бібліятэчнай педагогікі, базавай канцэпцыі ўзаемадзеяння бібліятэкі з карыстальнікам.

Так, у 1990-я гг. В. І. Цярошын [8] абгрунтаўвае, а потым і развівае думку, што ва ўсіх відах дзейнасці бібліятэкі прысутнічаюць

элементы педагогікі, а сама бібліятэка ўяўляе сабой педагогічную сістэму, арыентаваную на выхаванне і адукацыю карыстальнікаў. Прычым педагогічная функцыя бібліятэкі рэалізуецца як пры непасрэдным кантакце з карыстальнікамі, так і апасродкавана, праз фарміраванне бібліятэчных фондаў, даведачна-пошукавага апарату, бібліятэчнага асяроддзя з улікам магчымасцяў іх уздзеяння на чытачоў. Такі падыход можна назваць бібліяцэнтрэцкім, альбо агульнапедагогічным.

Камунікатыўны падыход таксама акрэсліўся ў 1980-90-я гг. Яго прыхільнікамі ў краінах СНД можна назваць С. А. Езаву [9], Е. В. Смоліну [10] і інш. У беларускім бібліятэказнаўстве адзначаны падыход знайшоў адлюстраванне ў працах Л. А. Дзямешкі, Н. У. Клімянковай, С. А. Паўлавай. Тут найважнейшым элементам педагогічнага працэсу выступаюць зносіны бібліятэкара з карыстальнікам, як непасрэдныя, так і апасродкаваныя.

Заслугоўвае ўвагі і такі новы накірунак, як «бібліятэчная кагніталогія». Дадзеная канцэпцыя абгрунтавана ў манаграфіі А. І. Астапава [11] і атрымала далейшае развіццё ў рабоце В. А. Факеева [12]. Хоць у прыведзеных публікацыях бібліятэчная і бібліяграфічная кагніталогія разглядаюцца па-за сувяззю з педагогікай, агульная кагніталогія як навука, што фарміруе сістэму распаўсюджвання і ўжывання ведаў у грамадстве, выступав ў якасці састаўнай часткі педагогікі. Такім чынам, кагнітыўная педагогіка з'яўляецца асновай дзейнасці любой бібліятэкі, а кагніталагічны падыход у бібліятэчнай педагогіцы - мае рацыю, асабліва ва ўмовах, калі бібліятэчна-інфармацыйная сфера паступова пераходзіць ад прадастаўлення карыстальніку інфармацыі да мэтанакіраванай дапамогі яму ў набыванні ведаў.

В. А. Барадзіна [13], распрацоўваючы акмеялагічную канцэпцыю чытання і чытацкага развіцця, падкрэслівае, што бібліяпсіхалогія і бібліяпедагогіка выступаюць у якасці тэарэтычнай асновы дыдактыкі і тэорыі чытання, мяркуе, што яны арганічна ўвойдуць у адзіную навуковую дысцыпліну на падставе тэорыі чытацкага развіцця асобы (акмеялагічны падыход).

Набывае актуальнасць бібліятэрапеўтычны падыход, у межах якога падкрэсліваецца кампенсаторная функцыя чытання, разглядаюцца шляхі ўзаемадзеяння з карыстальнікамі, якія маюць праблемы і асаблівасці псіхафізіялагічнага кшталту, патрэбу ў дапамозе і падтрымцы з боку бібліятэкі і бібліятэкара. У расійскім бібліятэказнаўстве заснавальнікам дадзенага падыходу з'яўляецца А. Я. Шапашнікаў, сярод беларускіх навукоўцаў

можна назваць У А. Акуліча, С. А. Паўлаву, Н. Я. Петушка, І. А. Сталарову і інш.

Такім чынам, у межах бібліятэчнай педагогікі, на наш погляд, выдзяляюцца пяць накірункаў: агульнапедагагічны, камунікатыўны, кагнітыўны, акмеялагічны і бібліятэрапеўтычны.

Бібліятэчная педагогіка як спецыяльная галіна педагогікі. Яна сфарміравана на базе інтэграцыі з бібліятэказнаўствам як міждысцыплінарны раздзел бібліятэказнаўства, створаны на падставе яго сінтэзу з педагогікай.

Бібліятэчная педагогіка - гэта навука аб сутнасці фарміравання і развіцця чалавека, які імкнецца набываць веды, пазнаваць свет і самага сябе праз чытанне, з'яўляецца карыстальнікам бібліятэкі ва ўсёй шматбаковасці яго ўзаемадзеяння са светам інфармацыі, бібліятэчным асяроддзем, інфармацыйнымі рэсурсамі, прадуктамі і паслугамі.

Аб'ектам бібліятэчнай педагогікі выступае чытацкае развіццё, фарміраванне чытацкай і інфармацыйнай культуры карыстальнікаў бібліятэкі. *Прадметам* - педагагічны працэс, што ажыццяўляецца ў ходзе ўзаемадзеяння бібліятэкара з карыстальнікам і накіраваны на пераўтварэнне яго асобасных уласцівасцяў і якасцяў пад уплывам набывтых ведаў.

Бібліятэчная педагогіка мае сваёю мэтай фарміраванне навукова абгрунтаваных уяўленняў аб заканамернасцях бібліятэчна-бібліяграфічнага ўплыву на чытацкую свядомасць, чытацкую дзейнасць і чытацкія зносіны, станаўленне і развіццё адукаванай, творчай асобы са шматбаковым мысленнем, высокай чытацкай і інфармацыйнай культурай. Не апошняю ролю адыгрывае таксама тэарэтычнае абгрунтаванне педагагічных працэсаў, што ажыццяўляюцца ў бібліятэцы ў ходзе абслугоўвання карыстальнікаў станаўлення і развіцця бібліятэчнага калектыву.

Метадалагічная аснова і структура бібліятэчнай педагогікі. Гэта - агульнапедагагічная тэорыя выхавання. Бібліятэчная педагогіка абапіраецца таксама на педагогіку дарослых, бібліятэказнаўства, чытачазнаўства, сацыялогію і псіхалогію чытання, сацыяльную псіхалогію і сацыяльную педагогіку, іншыя навукі.

Змест бібліятэчнай педагогікі складаюць такія раздзелы, як гісторыя бібліятэчна-педагагічных канцэпцый, бібліятэчныя зносіны, тэорыя чытацкага развіцця, фарміраванне культуры чытання як педагагічны працэс,

інфармацыйная дыдактыка, камунікатыўная культура бібліятэкара.

Асноўныя тэорыі і падыходы бібліятэчнай педагогікі грунтуюцца на ідэях аб прыродзе чытання, яго ролі і значэнні ў інтэлектуальным і духоўным развіцці асобы, а таксама аб прыродзе бібліятэчных зносін як інфармацыйнага і прадметнага ўзаемадзеяння, абумоўленага пошукам неабходных матэрыялаў для чытання, арганізацыяй чытацкай дзейнасці, абмеркаваннем прачытанага. Прычым на першае месца ставяцца пастулаты педагогікі супрацоўніцтва, якія дазваляюць уплываць на чытанне і інфармацыйныя паводзіны, не ўжываючы ціску на псіхіку карыстальніка.

Важнейшым элементам педагагічнага працэсу з'яўляюцца зносіны бібліятэкара з карыстальнікам, як непасрэдным, так і апасродкаваным. Па сваёй прыродзе бібліятэка займае прамежкавае становішча паміж інстытутамі спантаннай сацыялізацыі; сям'ёй, сяброўскімі групамі, сродкамі масавай інфармацыі, асветніцкімі грамадскімі арганізацыямі і г. д. - і адукацыйнымі ўстановамі, прызначанымі мэтанакіравана ажыццяўляць выхаванне, навучанне і адукацыю. З першымі яе збліжае даверлівы характар зносін у ходзе педагагічнага ўзаемадзеяння, арыентацыя на індывідуальныя інтарэсы і патрэбы карыстальніка. Другія прыносяць у бібліятэчныя зносіны элементы сістэматычнасці, паслядоўнасці, нагляднасці і іншыя дасягненні дыдактыкі, асабліва калі бібліятэкару даводзіцца мець справу са спецыяльна арганізаванай для праходжання навучання асновам інфармацыйнай культуры групай альбо чытацкім аб'яднаннем у рамках сацыяльнапедагагічнай праграмы, праекта.

У любым выпадку бібліятэка шчыльна супрацоўнічае і ўзаемадзейнічае як з інстытутамі спантаннай сацыялізацыі, так і з установамі сістэмы адукацыі, інфармацыйна забяспечваючы іх дзейнасць, ажыццяўляючы метадычную дапамогу ў пошуку і засваенні неабходнай інфармацыі, пераўтварэнні яе ў веды. Асобнае месца ў педагагічнай дзейнасці бібліятэкі займае садзейнічанне самаадукацыі карыстальнікаў, што традыцыйна выступае ў якасці істотнай задачы любой бібліятэчна-інфармацыйнай установы.

Прынцыпы дыдактыкі: сістэматычнасці, паслядоўнасці, свядомасці і актыўнасці навучэнцаў, даступнасці, нагляднасці, трываласці засваення ведаў, індывідуальнага падыходу - альбо зусім "не працуюць" ва ўмовах бібліятэчнага абслугоўвання, альбо могуць быць рэалізаваны ў абмежаваным маштабе. Напрыклад, прынцыпы: сістэматычнасці,

паслядоўнасці, трываласці засваення ведаў - у адносінах узаемадзеяння бібліятэкара з карыстальнікам абмежаваныя кароткачасовасцю, эпизаднасцю кантактаў, немагчымасцю загадзя прадугледзець наведанне бібліятэкі карыстальнікам. Ён жа ідзе туды не тады, калі гэта неабходна бібліятэкару для ажыццяўлення педагагічнага ўплыву, а ў зручны для сябе момант.

Прынцып даступнасці рэалізуецца не столькі праз падачу інфармацыі ў даступнай для карыстальніка форме, хоць і гэта вельмі важна, колькі шляхам забеспячэння бесперашкоднага і поўнага доступу да інфармацыйных рэсурсаў. Дадзены прынцып таксама прадугледжвае дыферэнцаваны падыход да чытачоў з улікам іх узроставых, гендэрных, сацыяльна-псіхалагічных асаблівасцяў і ўзроўню інфармацыйнай культуры.

Трываласць засваення ведаў таксама немагчыма рэалізаваць ва ўмовах бібліятэкі, таму што кантроль за новымі ведамі ажыццяўляецца па-за яе межамі і не ўваходзіць у функцыі бібліятэчна-інфармацыйнай установы.

Бібліятэчнае абслугоўванне наогул прынцыпова адрозніваецца ад працэсу арганізаванага выхавання і навучання, перш за ўсё тым, што зносіны тут маюць спантанны, нязмушаны характар. Бібліятэкар і чытач значна менш залежаць адзін ад аднаго. Яны не аб'яднаны ў педагагічным працэсе, як выкладчык і навучэнец. Чытач вольны як аднавіць зносіны па сваім асабістым разуменні, так і перарваць іх па ўласным жаданні, чаго не можа сабе дазволіць навучэнец без рызыкі апынуцца па-за межамі навучальнай установы за паршэнне вучэбнай дысцыпліны.

Змястоўны аспект узаемадзеяння таксама істотна адрозніваецца ў бок менш фармалізаваных і заарганізаваных зносін і, у рэшце рэшт, мае характар імправізацыі. Выкладчык павінен ведаць загадзя, аб чым пойдзе гаворка на ўроку, каго трэба выклікаць, што задаць на дом. Бібліятэкар абсалютна свабодны ў выбары сродкаў зносін, але, у той жа час, ён не можа прадугледзець пытанняў, якія ўзнікнуць падчас размовы, падрыхтавацца да адказу на іх загадзя.

Узаемадзеянне бібліятэкара з карыстальнікам максімальна індывідуалізавана. Таму індывідуальны падыход - не столькі прынцып, колькі сутнасная характарыстыка бібліятэчных зносін, аснова бібліятэчнага абслугоўвання.

Такім чынам, кіравацца дыдактычнымі прынцыпамі ў індывідуальным і фронтальным абслугоўванні карыстальнікаў магчыма толькі пры ўліку істотных абмежаванняў і пэўных умоў. Нават прынцып нагляднасці ў абслугоўванні

праяўляецца вельмі своеасабліва і выконвае не гэтак дапаможную, ілюстрацыйную ролю, колькі адну з асноўных - раскрыцця фонду, прадастаўлення найбольш поўнай інфармацыі аб яго змесце, каштоўнасці і наяўнасці дакументаў.

Прынцыпы бібліятэчнай справы. У тэорыі і практыцы бібліятэчнага абслугоўвання вызначыліся і атрымалі абгрунтаванне свае, уласныя прынцыпы: кангруэнтнасці, талерантнасці і прыярытэту інтарэсаў карыстальніка, дыялагічнасці, індывідуалізацыі і спецыялізацыі абслугоўвання, канфідэнцыяльнасці чытання, нагляднасці, камфортнасці. Усе яны маюць педагагічную кампаненту і адлюстроўваюць спецыфіку псіхалага-педагагічнага ўзаемадзеяння бібліятэкара з карыстальнікам.

Сутнасць педагагічнага мыслення бібліятэкара заключаецца ў тым, што тэарэтычныя пастулаты і агульнапрызнаныя прынцыпы педагагічнай навукі мадыфікуюцца ў ходзе іх практычнага ўжывання ў бібліятэчным абслугоўванні. Педагагічная практыка тут выліваецца ў формы гутаркі-рэкамендацыі, размовы аб прачытаным, кансультавання, інфармавання, масавага мерапрыемства, мэтавай комплекснай праграмы, арганізацыі чытацкіх аб'яднанняў і г. д. Педагагічны кампанент прысутнічае ў бібліятэчнай рэкламе, рабоце з сацыяльна неабароненымі групамі і індывідамі, псіхалагічным кансультаванні, кіраванні на ўсіх яго ўзроўнях.

Бібліятэчная педагогіка накіравана на развіццё прыродных здольнасцяў карыстальніка, інфармацыйна забяспечваючы яго самаадукацыю і самавыхаванне. Чытанне спрыяе самарэалізацыі асобы, разуменню сябе і іншых, адэкватнай ацэнцы свету. Найважнейшай педагагічнай задачай з'яўляецца распрацоўка прынцыпаў выбару крыніц інфармацыі для самаадукацыі, а таксама рацыянальных метадаў, прыёмаў самаадукацыйнага чытання, яго эфектыўнай арганізацыі.

Фарміраванне культуры чытання і інфармацыйнай культуры карыстальнікаў выступае ў якасці істотнай педагагічнай задачы сучаснай бібліятэкі, у ходзе яе вырашэння найбольш поўна рэалізуюцца прынцыпы дыдактыкі, што садзейнічае забеспячэнню інфармацыйнай бяспекі асобы.

Кожны з наяўных сацыяльна абгрунтаваных прыярытэтных накірункаў бібліятэчна-бібліяграфічнага абслугоўвання: фарміраванне прававой культуры насельніцтва, дапамога ў бесперапыннай адукацыі карыстальнікаў, дапамога карыстальнікам з "асаблівымі запатрабаваннямі", фарміраванне

культуры чытання і інфармацыйнай культуры карыстальнікаў - знаходзіць сваю апору ў адпаведнай педагогічнай тэорыі альбо галіне педагогікі.

Бібліятэчная педагогіка шчыльна звязана з педагогікай дарослых. Бібліятэка як установа прызначана распаўсюджаць разнастайныя веды і забяспечваць змястоўнае правядзенне вольнага часу, не толькі абавязваецца на працоўкі і метадыкі, прызначаныя для адукацыі дарослых, але і выпрацоўвае свае ўласныя падыходы да фарміравання інфармацыйнай культуры карыстальнікаў, павышэння ўзроўню іх ведаў у той перыяд, калі яны не ахоплены арганізаванымі формамі навучання.

Дасягненні сацыяльнай педагогікі таксама з'яўляюцца асновай для работы бібліятэкі з сацыяльна неабароненымі групамі карыстальнікаў: дзецьмі, пазбаўленымі бацькоўскага дагляду, састарэлымі, інвалідамі, беспрацоўнымі і г. д. Ва ўзаемадзеянні з сацыяльнымі службамі, сям'ёй і школай, органамі правааховы, грамадскімі арганізацыямі бібліятэка сваімі спецыфічнымі сродкамі садзейнічае вырашэнню праблем сацыялізацыі, сацыяльнай адаптацыі і сацыяльнай рэабілітацыі адзначаных груп карыстальнікаў.

Карэкцыйная педагогіка выступае метадалагічнай базай у рэалізацыі кампенсаторнай функцыі чытання, ажыццяўленні бібліятэрапіі для карыстальнікаў, якія апынуліся ў складаных жыццёвых сітуацыях. Палажэнні сучаснай дэфекталогіі выкарыстоўваюцца ў рабоце з наведвальнікамі, якія маюць псіхафізіялагічныя абмежаванні, для стварэння безбар'ернага бібліятэчнага асяроддзя і забеспячэння свабоднага доступу да інфармацыі.

Асноўнымі катэгорыямі бібліятэчнай педагогікі, на наш погляд, з'яўляюцца:

- кіраўніцтва чытаннем (мэтанакіраванае і планамернае ўздзеянне на змест і характар чытання);
- фарміраванне культуры чытання (умения арыентавацца ў інфармацыйным асяроддзі, знаходзіць і адбіраць неабходныя матэрыялы для чытання, успрымаць і спажываць заключаную ў іх інфармацыю, пераўтвараючы яе ў веды);
- чытацкае развіццё асобы (пераход у новы якасны стан навыкаў чытання, здольнасцяў да выбару, перапрацоўкі і засваення інфармацыі, асобных якасцяў, пазнавальных працэсаў);
- чытацкая свядомасць (сістэма поглядаў, ідэй, уяўленняў, ведаў меркаванняў, эмоцый, інтарэсаў устаноў, памылак, ілюзій і г. д., што

ўзнікаюць на падставе чытацкага вопыту і ўзаемадзеяння з іншымі чытачамі);

- чытацкая дзейнасць (разнавіднасць педагогічнай сістэмы, якая падпарадкоўваецца прынцыпам самаарганізацыі, самарэгуляцыі і самакіравання і абумоўлена мэтамі, зместам чытання і сродкамі ажыццяўлення чытацкіх запытаў);

- чытацкія зносіны (спосаб існавання і пазнання ўласнага чытацкага "Я" і чытацкага свету ў міжчытацкіх зносінах на падставе абмену думкамі, меркаваннямі, ацэнкамі з нагоды прачытанага; узнікненне, устанавленне, развіццё, а таксама разбурэнне і скасаванне кантактаў паміж чытачамі);

- інфармацыйна-адукацыйнае асяроддзе бібліятэкі (матэрыяльныя, духоўныя і інфармацыйныя ўмовы ажыццяўлення педагогічна-адукацыйнай дзейнасці).

Заклучэнне. Сучасныя праблемы бібліятэчнай педагогікі традыцыйна выступаюць прадметам вывучэння на кафедрах менеджменту інфармацыйна-дакументнай сферы факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў У межах даследчых праектаў працоўваюцца пытанні тэорыі і метадыкі бібліятэчнай педагогікі, псіхалага-педагогічнага ўзаемадзеяння бібліятэкара з карыстальнікам, кіраўніцтва дзіцячым чытаннем і сацыялізацыі падрастаючага пакалення, бібліятэчнага абслугоўвання карыстальнікаў з абмежаванымі псіхафізіялагічнымі магчымасцямі, педагогічнага патэнцыялу праектнай дзейнасці бібліятэк, экалагічнага выхавання і адукацыі, фарміравання інфармацыйнай культуры карыстальнікаў падрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі бібліятэчных кадраў і інш. Усё гэта спрыяе тэарэтыка-метадычнаму абгрунтаванню бібліятэчна-педагогічнай дзейнасці, якая накіравана на ўзмацненне ролі бібліятэкі ў пабудове грамадства ведаў.

ЛІТАРАТУРА

1. Гушчін, Б. П. Библиотечная педагогика / Б. П. Гушчін // Библиотекарь. - 1915. - Вып. 3-4. - С. 408-414.
2. Балака, Д. А. Библиотека в свете современной педагогики / Д. А. Балака // Библиотека: сб. статей. - М.; А., 1927. - С. 25-41.
3. Айзенберг, А. Я. О содержании курса «Библиотечная педагогика» / А. Я. Айзенберг // Сов. библиотечноеведение. - 1985. - № 1. - С. 56-64.
4. Развитие педагогических функций советских библиотек: межвуз. сб. науч. тр. - М., 1991. - 326 с.
5. Дукель, В. А. Педагогические основы влияния открытого доступа к фондам библиотек на формирование читательских

интересов (на материале библиотек Белоруссии): автореф. дис. ... канд. пед. наук / В. А. Дукель; МГПИ им. А. М. Горького. - Минск, 1979. - 22 с.

6. Демешко, Л. А. Интернациональное воспитание молодежи: из опыта работы массовых библиотек БССР / Л. А. Демешко. - Минск: Беларусь, 1984. - 302 с.

7. Клименкова, Н. В. Проблема общения в руководстве чтением (на примере Минской ЦБС) / Н. В. Клименкова // Сов. библиотековедение. - 1983. - № 2. - С. 36-43.

8. Терешин, В. И. Библиотека - педагогическая система / В. И. Терешин // Библиотековедение. - 1998, - № 5. - С. 33-46.

9. Езова, С. А. Библиотечное общение как феномен исследования: монография / С. А. Езова. - М.: Либерия-Бибин-форм, 2007. - 160 с.

10. Смолина, Е. В. Теоретико-методические основы изучения общения в библиотеке: (аналитический обзор) / Е. В. Смолина. - Л., 1989. - 59 с.

11. Остапов, А. И. Библиотечная когнитология: монография / А. И. Остапов. - Краснодар, 1993. - 331 с.

12. Фокеев, В. А. Природа библиографического знания: монография / В. А. Фокеев. - М., 1995. - 352 с.

13. Бородина, В. А. Теория и технология читательского развития в отечественном библиотековедении: научные и методические основы / В. А. Бородина. - М.: Школьн. б-ка, 2006.-336 с.

Паступіў у рэдакцыю 09.01.2012 г.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ